

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра етнології і археології

Дрогобицька Оксана

Навчально-методичні рекомендації з курсу
**«КУЛЬТУРА І ПОБУТ ГАЛИЦЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ
(XIX – 30-ті рр. XX ст.)»**

(для здобувачів ОР бакалавр спеціальності 032 «Історія та археологія»)

Івано-Франківськ
2025

УДК 39

ББК 63.5

Дрогобицька О. Навчально-методичні рекомендації з курсу «Культура і побут галицької інтелігенції (XIX – 30-ті рр. XX ст.)» (для здобувачів ОР бакалавр спеціальності 032 «Історія та археологія»). Івано-Франківськ: КНУВС, 2025. 64 с.

Рецензенти:

Солонець І.Ф., кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Винник Н.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства і філософії Івано-Франківського національного медичного університету

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Культура і побут галицької інтелігенції (XIX – 30-ті рр. XX ст.)» розроблені для здобувачів ОР бакалавр спеціальності 032 «Історія та археологія». Вони включають опис навчальної дисципліни, анотацію лекційного курсу, плани семінарських занять, методичні рекомендації для самостійної роботи, індивідуальні завдання, програмові вимоги з курсу, критерії оцінювання знань, рекомендовану навчальну та спеціальну літературу, інтернет-ресурси.

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Факультету історії, політології і міжнародних відносин
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
протокол №3 від 28 жовтня 2025 р.*

©О. Дрогобицька, 2025
© Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
АНОТАЦІЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ.....	8
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	12
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	35
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	38
ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	39
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ.....	42
ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	45
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	47
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ КУРСУ.....	60-62

ВСТУП

«Культура і побут галицької інтелігенції (XIX – 30-ті рр. XX ст.)» є вибіркоvim курсом, передбаченим для здобуття освітнього рівня бакалавр зі спеціальності 032 «Історія та археологія». Курс зорієнтований на застосування здобувачами отриманих знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є джерела формування інтелігенції у Галичині, особливості її матеріальної та духовної культури. Велика увага у рамках курсу відводиться проблемам соціального та матеріального статусу інтелігенції, її ролі в розгортанні культурно-просвітнього та суспільно-політичного руху в Галичині у XIX – 30-х рр. XX ст.

Метою вивчення дисципліни є: засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 Гуманітарні науки спеціальністю 032 «Історія та археологія» з дисципліни «Культура і побут галицької інтелігенції (XIX – 30-ті рр. XX ст.)».

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі історії, що володіють основними фаховими, гуманітарними, та міждисциплінарними компетентностями, знаннями про закономірності процесу формування інтелігенції, особливості духовної і матеріальної культури представників цієї верстви;
- на основі знань про різні форми громадської діяльності інтелігенції та її побут, формування у здобувачів професійних компетентностей, достатніх для ефективного застосування в педагогічній діяльності в закладах освіти;

здатних адаптуватися до нових професій, видів та форм зайнятості в нових суспільно-політичних процесах.

Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу й історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період та проблему.

ПРН4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

Програма курсу передбачає проведення лекційних і семінарських занять. Окремий блок питань, необхідних для засвоєння, виноситься на самостійне опрацювання.

Курс розроблено із врахуванням новітніх досліджень з культури і побуту галицької інтелігенції. Оволодіння теоретичними основами курсу має неабияке значення для підготовки сучасного історика.

Даний методичний посібник включає:

- основні теми лекційних та семінарських занять;
- питання для самостійного опрацювання;
- програмові вимоги до курсу;
- критерії оцінювання знань;
- список рекомендованої літератури;
- перелік основних понять і термінів, необхідних для засвоєння предмету.

Основні теми лекційних занять складені в тій кількості, яка передбачена навантаженням з даного курсу. Під час лекційних занять подається базовий теоретичний матеріал з курсу. Семінарські заняття можуть проходити у формі диспутів, доповідей із повідомленням, презентацій тощо.

Програмові вимоги містять перелік найосновніших тем, які розкриваються у ході лекційних і семінарських занять, або

ж виконуються в якості самостійної роботи (виступи, короткі повідомлення тощо).

Система оцінювання знань передбачає поточний контроль знань, контрольну роботу та індивідуальне завдання.

Список рекомендованої літератури включає обов'язковий перелік, а також додаткову літературу, інтернет-ресурси, ознайомлення з якими дозволить краще засвоїти матеріал курсу.

Перелік основних термінів допомагає оволодіти понятійно-категоріальним апаратом курсу.

Структура навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	семінари	самост. роб
Змістовий модуль 1.			
Соціальний статус і матеріальне становище інтелігенції у Галичині			
Тема 1. Предмет, завдання і джерела курсу. Інтелігенція як національний феномен.	2		
Тема 2. Джерела і шляхи формування інтелігенції		2	8
Тема 3. Соціальна структура інтелігенції: кількісна та якісна характеристики	2		4
Тема 4. Галузево-професійна характеристика української інтелігенції		4	
Тема 5. Матеріальне становище інтелігенції у XIX – 30-х рр. XX ст.		2	8
Тема 6. Роль інтелігенції в організаційному становленні феміністичного руху		2	12
Змістовий модуль 2. Культура і побут галицької інтелігенції			
Тема 7. Освітні традиції інтелігенції		2	6
Тема. 8. Режим дня і способи проведення дозвілля	2		
Тема 9. Сім'я і родинний побут	2		4
Тема 10. Громадський побут інтелігенції		2	4
Тема 11. Особливості матеріальної культури	2	2	6
Тема 12. Персоналістика: видатні представники інтелігенції		4	8
ЗАГ:	10	20	60

АНОТАЦІЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

1. Предмет, завдання і джерела курсу. Галицька інтелігенція як національний феномен.
2. Соціальна структура інтелігенції: кількісна і якісна характеристика.
3. Режим дня і способи проведення дозвілля.
4. Сім'я і родинний побут.
5. Особливості матеріальної культури.

Лекція 1. Предмет, завдання і джерела курсу.

Галицька інтелігенція як національний феномен.

(2 год.)

Предмет, завдання і джерела курсу. Інтелігенція XIX – 30-х рр. XX ст. як національний феномен. Її світоглядна, організаційна та культуротворча функції. Найвидатніші представники інтелігенції та їхній внесок у культурно-просвітній, суспільно-політичний та соціально-економічний рух в Галичині та Наддніпрянщині. Особливості повсякденного життя типового інтелігента.

Лекція 2.

Соціальна структура інтелігенції: кількісна та якісна характеристики

(2 год.)

Особливості соціальної структури населення Галичини у XIX – 30-х рр. XX ст. Чисельність представників інтелігенції і фактори, що на неї впливали. Зменшення контингенту вчителів-українців у 20-х – 30-х рр. XX ст. Фемінізація вчительства. Переведення освітян «із службових поглядів». Репресивна політика польської влади.

Представники вільних фахів (лікарі, адвокати). Низьке представництво українців серед спеціалістів медичної галузі. Криза у системі забезпечення медичного обслуговування населення Галичини. Кількісна характеристика спеціалістів інженерно-технічної сфери.

Психологічні стереотипи громадськості щодо певних професій.

Лекція 3. Режим дня і способи проведення дозвілля.

(2 год.)

Залежність режиму дня від особливостей розподілу годин праці і відпочинку господаря. Режим дня сільського духовенства. Перегляд газет і журналів, читання художньої літератури як невід'ємна складова режиму дня інтелігенції. Пиття кави як самобутній ритуал, привід для обговорення родинних справ.

Відпустки за кордоном, мандрівки у гори вчителів під час літньої відпустки. Регулярне відвідування інтелігенцією театральних труп чи аматорських гуртків. Звичай взаємних візитів у колі знайомих і родини. Молодіжні забави у домах духовенства. Місце і роль балів, професійних забав, казино і кав'ярень у житті міської інтелігенції. Роль громадських закладів харчування у щоденному житті інтелігента (на прикладі спогадів І.Боберського).

Гра у шахи, футбол, волейбол, лижний спорт, їзда верхи як варіанти проведення вільного часу.

Лекція 4. Сім'я і родинний побут.

(2 год.)

Основні відмінності між сім'ями інтелігенції та селян. Низький коефіцієнт народжуваності. Рівень дитячої смертності. Сім'ї без дітей. Система опікунства. Пошук пари через шлюбні оголошення. Укладення шлюбів на принципах соціальної ендогамії. Мішані шлюби. Система взаємин в інтелігентній родині (патріархальний та егалітарний тип авторитету). Становище жінки в інтелігентній сім'ї, її дозвілля і самоосвіта. Родинні святкування. Проблема вибору пари. Особливості відзначення весілля у священичих родинах.

Іменини. Особливості відзначення календарних свят (св. Миколая, Різдво, Великодень) тощо.

Лекція 5. Особливості матеріальної культури

(2 год.)

Одяг як матеріалізований вияв приналежності особи до певного соціального стану. Стиль «модерн» в одязі інтелігенції. Зовнішні прикмети типового галицького інтелігента XIX – 30-х рр. XX ст. (краватка, капелюх, палиця). Традиційне і модерне у костюмі сільської інтелігенції. Еволюція костюму інтелігенції.

Ритуальне і повсякденне вбрання священнослужителів. Європейські модні тенденції в одязі світської інтелігенції.

Харчування представників освіченої верстви (святкове та повсякденне). Ужитковий посуд.

Вплив європейської моди на основні тенденції у внутрішньому облаштуванні жител інтелігенції.

Господарські заняття інтелігенції, запровадження нових сортів збіжжя і порід худоби, застосування модерних знарядь для обробітку ґрунту та переробки продукції. Організація представниками освіченої верстви фахових шкіл, гуртків та курсів. Значення особистого прикладу інтелігенції для зростання рентабельності селянських господарств.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кіль- кість годин
Змістовий модуль 1. Соціальний статус і матеріальне становище інтелігенції у Галичині		
1	Джерела і шляхи формування інтелігенції в Галичині	2
2-3	Галузево-професійна характеристика української інтелігенції	4
4	Матеріальне становище інтелігенції в Галичині у XIX – 30-х рр. XX ст.	2
5	Роль галицької інтелігенції в організаційному становленні феміністичного руху	2
Змістовий модуль 2. Культура і побут галицької інтелігенції		
6	Освітні традиції інтелігенції	2
7	Громадський побут інтелігенції в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	2
8	Особливості матеріальної культури. Еволюція костюму	2
9-10	Персоналістика: Видатні представники галицької інтелігенції	4
	Разом	18

Тема 1. Джерела і шляхи формування інтелігенції в Галичині

(2 год.)

1. Вплив середніх шкіл на формування національної інтелігенції.
2. Роль вищих навчальних закладів Галичини у процесі становлення української інтелігенції.
3. Студентські товариства як осередки формування інтелігенції.

Методичні вказівки: процес становлення галицької інтелігенції відбувався у середніх школах, насамперед гімназіях та у вищих навчальних закладах.

Аналізуючи дану тему, необхідно звернути увагу на несприятливі умови для формування освіченої верстви, а саме: відсутність власних впливових економічних і політичних інституцій, польсько-українське протистояння, дискримінаційну політику влади. Треба взяти до уваги і той факт, що Галичина посідала останнє місце в імперії за співвідношенням чисельності середніх навчальних закладів до кількості населення, тому діючі українські гімназії були переповненими.

На процес підготовки майбутньої української інтелігенції, крім малочисельності середніх шкіл, недосконалості і значної перевантаженості навчального процесу, негативно впливало матеріальне становище молоді, яка походила здебільшого із селянських родин.

Щодо вищої освіти, то у вказаний період постійно спостерігалася тенденція до зменшення співвідношення

українців до загальної чисельності студентів у всіх вищих навчальних закладах Галичини.

Чималий вклад у процес формування національно свідомої української інтелігенції здійснили студентські академічні товариства. Через діяльність різноманітних наукових гуртків вони не лише підвищували освітній рівень молоді, а й сприяли формуванню у неї наукового-критичного світогляду і вихованню патріотичних почуттів.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть відомі вам студентські наукові товариства Галичини.
2. Яким чином відбувалася дискримінація українців у середніх навчальних закладах?

Література:

- Благий В. Шкільництво в Галичині на початку ХХ ст.: історико-соціологічний аспект. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1999. 76 с.
- Верига В. Там де Дністер круто в'ється. Історичний нарис виховно-освітньої політики в Галичині на прикладі учительської семінарії та гімназії в Заліщиках. 1899–1939. Торонто: Срібна Сурма, 1974. 278 с.
- Головатий М. Етюди старого Станиславова. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007. 146 с.
- Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.
- Курляк І. Класична освіта на західноукраїнських землях (ХІХ – перша половина ХХ століття). Історико-педагогічний аспект. Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. 328 с.
- Курляк І. Українська гімназійна освіта у Галичині (1864–1918 рр.). Львів, 1997. 222 с.

Ковалюк Р. Український студентський рух на західних землях. XIX–XX ст. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. 420 с.

Лицур Н. Українська державна гімназія в Станіславі як один із важливих осередків становлення української інтелігенції Галичини на початку XX ст. // Наукові записки. 2010. Вип. 11–12. С. 56–59.

Мисак Н. Спогади Кирила Студинського про боротьбу за український університет у Львові на початку XX століття <https://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?portfolioitemid=648>

Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с. Електронний ресурс. Режим доступу:

http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligenicia.pdf

Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини XIX століття: монографія. Івано-Франківськ, 2013.

932 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Raikivskyi_Ihor/Ideia_ukrainskoi_natsionalnoi_iednosti_v_hromadskomu_zhytti_Halychyny_KhKh_stolittia/

Сабат Н. Національне виховання учнівської молоді Галичини (1869 – 1914 рр.). Івано-Франківськ, 2008. 244 с.

Церковник С. Історико-правові засади становлення та функціонування українських наукових, громадських та культурно-освітніх інституцій Східної Галичини у 1848–1939 рр.: монографія. Львів : «Галицька видавнича спілка», 2020. 148 с.

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3162/1/%D0%A6%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>

Тема 2-3. Галузево-професійна характеристика української інтелігенції

(2 год.)

1. Педагогічні кадри.
2. Юристи.
3. Працівники медичної галузі.
4. Творча інтелігенція.

Методичні вказівки: Аналізуючи педагогічні кадри, слід взяти до уваги їх кількісний і якісний склад, рівень матеріального забезпечення і соціального захисту. Також варто пам'ятати, що часто вчителі піддавалися переслідуванням з боку влади, їх передчасно відправляли на пенсію чи безпідставно переводили на інше місце роботи.

Стосовно представників юридичної сфери, то перш за все треба вказати на популярність цієї професії серед громадськості, що обумовлено більш незалежним статусом адвокатів та можливістю заочно здобувати освіту. Водночас варто наголосити на тій великій ролі, яку відіграли юристи у національному відродженні краю та існуванні цілої «адвокатської доби» у його історії.

Працівники медичної галузі не становили чисельної соціальної верстви серед українців, оскільки медична освіта вимагала значних коштів, займала великий відрізок часу, а також була практично закритою сферою для українців через так званий «нумерус клявзус». Аналізуючи це питання, потрібно обов'язково згадати першу жінку-лікаря української національності – Софію Окуневську (Морачевську).

Щодо творчої інтелігенції, то тут можна погодитися із львівською дослідницею Н.Мисак, яка стверджує, що на рубежі XIX–XX ст. українська інтелігенція в Галичині

характеризувалася багатофункціональністю. Її представники поряд з фаховою діяльністю брали активну участь в політичному житті краю, видавали книжкову продукцію, організовували просвітні гуртки, кооперативи, кредитні та сільськогосподарські спілки тощо. Поширеними були випадки, коли вчителі, адвокати, нотаріуси, священики паралельно займалися літературною, музичною творчістю та образотворчим мистецтвом. Тому дуже складно, майже неможливо, визначити чисельність саме творчої інтелігенції. Для багатьох тогочасних українських поетів, письменників та композиторів літературна та музична творчість була лише способом самореалізації, виявлення свого духовного потенціалу.

Серед представників творчої інтелігенції варто виділити С.Крушельницьку, М.Менцінського, М.Голинського, О.Нижанківського та інших.

Терміни і поняття: «нумерус клявзус», «адвокатська доба».

Питання для самоконтролю:

1. Чому в Галичині практикувало так мало лікарів-українців?
2. Назвіть відомих галицьких художників.
3. В чому полягає особистий подвиг С.Окуневської-Морачевської?

Література:

Андрухів І., Арсенич П. Українські правники в національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр. Івано-Франківськ, 1996. 80 с.

Бемко В. Андрій Чайковський // Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Мін. освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка, Наукова бібліотека; Національна академія наук України, Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича; Наукова фундація Андрія Чайковського / Упорядкування Б.З.Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т. 3. С. 277–282.

Герета І. Соломія Крушельницька і народна пісня // Наукові записки: Тернопільський краєзнавчий музей. Тернопіль, 1993. С. 87 – 100.

Гловацький І., Гловацький В. Українські адвокати Східної Галичини (кінець XVIII – 30-ті роки XX ст.). Львів, 2004. 134 с.

Голинський М. Спогади / Упорядники: Г.Тихобаєва, І.Криворучка, Д.Білавич. Львів: Апрорі, 2006. 616 с.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Качкан В. Добро Простена Добромисла (повернення Юліана Панькевича) // Качкан В. Українське народознавство в іменах: У 2 ч.; Навч. посібник / За ред. А. З. Москаленка. К.: Либідь, 1994. Ч. 1. С. 187–195.

Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священицьких родин. Чернівці: Прут, 1994. 198 с.

Ганіткевич Я. Євген Озаркевич – фундатор української медичної науки в Галичині // Лікарський збірник заснований Євгеном Озаркевичем у 1898 році. Нова серія. Львів, 1991. Т. 1. С. 11–18.

Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини XX ст. та їхні наукові школи. Біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. 544 с.

Мисак Н. Викладачі-українці у Львівському університеті наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Шляхами історії. Науковий збірник історичного факультету ЛНУ ім. І.Франка на пошану професора Костянтина Кондратюка / Упорядник Олексій Сухий. Львів: Піраміда, 2004. С. 207–224.

Мисак Н. Галицькі адвокати наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття: національна ідентифікація і професійна діяльність // Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наукових праць. Вип. 5. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2012. С. 26–37.

Мисак Н. Українські лікарі в Галичині (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.): соціально-професійна характеристика // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: Збірник наукових праць. 2008. Вип. 9. С. 180–193.

Мисак Н. Українські народні вчителі в Галичині на рубежі ХІХ–ХХ ст.: правове становище та національна дискримінація (за матеріалами періодичних видань) // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 7. С. 191–200.

Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с. Електронний ресурс. Режим доступу:

http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligenzia.pdf

Соневицький М. Спогади старого педагога. Львів: Вид. Львівське крайове товариство “Рідна Школа”; Наукове товариство ім. Шевченка, 2001. 112 с.

Соломія Крушельницька. Спогади, матеріали, листування: У 2-х ч. – К: Муз. Україна, 1979. Ч. 2. 437 с.

Тема 4. Матеріальне становище інтелігенції в Галичині у XIX – 30-х рр. XX ст.

(2 год.)

1. Матеріальне становище викладачів вищих та середніх шкіл.
2. Умови проживання і рівень матеріального забезпечення сільських вчителів.
3. Особливості соціально-економічного становища духовенства.
4. Соціальний статус і матеріальне становище адвокатів, нотаріусів.
5. Головні джерела матеріального забезпечення лікарів.

Методичні вказівки: Досліджуючи проблему матеріального становища інтелігенції, варто звернути увагу на те, що воно відрізнялося у залежності від статусу, посади та місця проживання. Наприклад, існували три основні джерела прибутків духовенства: плата за треби (за виконання душпастирських функцій (інакше – *jura stolae*, «право стули» чи «епітрахилик»), конгруа – урядова платня з релігійного фонду, та парафіяльне господарство. У сільській місцевості традиційною була система розрахунків у вигляді натуральних оплат. На рентабельність парафіяльних господарств сильно впливала світова економічна криза. Особливо складним було матеріальне становище сотрудників. Варто також згадати фонди підтримки сиріт та вдів священників

Щодо юристів, то їхнє матеріальне становище також відрізнялося. Низькими були прибутки адвокатських конципієнтів, натомість відкриття власної канцелярії розцінювалося як запорука успіху (Є.Олесницький, І. Макух та інші).

Терміни і поняття: «конципієнт», «колятор», «матура», «сотрудник».

Питання для самоконтролю:

1. Хто із перелічених категорій інтелігенції був найкраще забезпечений у матеріальному плані?
2. Чим відрізнявся рівень матеріального забезпечення адвокатів та контицієнтів?
3. Чи однаковим були прибутки священників і їхніх «сотрудників»?

Література:

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Колб Н. З Богом за церкву і вітчизну: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття. Львів, 2015. 322 с.

Колб Н. Матеріальне становище греко-католицьких парохів у Галичині на початку XX століття (на прикладі Львівської архиєпархії) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 9. Львів, 2001. С. 465–479.

Мисак Н. Українські лікарі в Галичині (кін. XIX – поч. XX ст.): соціально-професійна характеристика // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: Збірник наукових праць. 2008. Вип. 9. С. 180–193.

Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с.

http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligentcia.pdf

Тема 5. Роль галицької інтелігенції в розгортанні феміністичного руху (2 год.)

1. Особливості феміністичного руху в Галичині.
2. Жіночі організації і товариства другої половини XIX – 30-х рр. XX ст.
3. Марійка Підгірянка та І. Блажкевич у боротьбі за права жінок.
4. Роль творів О.Кобилянської «Царівна» та «Людина» у становленні феміністичного руху в Галичині.

Методичні вказівки: Аналізуючи проблему поширення фемінізму серед інтелігенції, варто погодитись із словами М.Богачевської-Хом'як про те, що досягнення статевої емансипації не було для українських жінок самоціллю, поняття « нової жінки » означало для них постання самостійної, самодостатньої особистості.

Боротьба інтелігенції за матеріальне і духовне рівноправ'я між статями мала велике суспільне значення. Оскільки фінансова самостійність могла бути досягнута тільки через здобуття певного фаху, ця проблема тісно поєднувалася із пропагандою жіночої освіти. Вимушеному заміжжю протиставлялася активна громадська праця над піднесенням культурно-освітнього і господарського життя на провінції, що сприяло залученню жіноцтва до процесів розбудови національно орієнтованих інституцій. Серед популяризаторів ідей рівноправності жінок були Марійка Підгірянка, І.Блажкевич, Н.Кобринська та інші.

Не останню роль у формуванні подібних поглядів відіграли художні твори феміністичного спрямування. Першість серед

них займають повісті Ольги Кобилянської «Людина», «Царівна», оповідання «Через кладку» та інші. Через своїх героїв письменниця утвердила ідею емансипації як умову розвитку модерної нації і модерної культури, визначивши таким чином ідеал українського суспільства і української жінки.

Особливості феміністичного руху у Галичині відображені у працях М.Богачевської-Хом'як, І.Книш та О.Маланчук-Рибак, художніх творах Н.Кобринської.

Терміни і поняття: фемінізм, емансипація.

Питання для самоконтролю:

1. Які жіночі товариства діяли у міжвоєнний період?
2. Чим феміністичний рух у Галичині відрізнявся від західноєвропейського фемінізму?

Література:

Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884–1939. К.: Либідь, 1995. 424 с.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Дрогобицька О. «Kinder, küche, kirche»: зачароване коло галицьких жінок // Повсякденне життя галичан у ХІХ - на початку ХХ століття / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. С. 104 – 126.

Завгородня Т. Підвищення професійної кваліфікації вчителів Галичини (1919–1939 роки). Івано-Франківськ: Плай, 1999. 88 с.

Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919–1939 роки). Івано-Франківськ: Плай, 1999. 136 с.

- Кобринська Н. Руське жіноцтво в Галичині в наших часах // Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989.
- Кобринська Н. Дух часу // Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. Львів: Каменяр, 1990. С. 18–33.
- Кобринська Н. Задля кусника хліба // Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. Львів: Каменяр, 1990. С. 34–70.
- Книш І. Смолоскип у темряві: Наталія Кобринська й український жіночий рух. Вінніпег: Накладом авторки, 1957. 302 с.
- Кобринська Н. Автобіографія // Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989. С. 315–322.
- Маланчук-Рибак О. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст: Монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 500 с.
- Нагачевська З. Учителі – організатори і репрезентанти українського жіночого руху в Галичині (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.) // Етнос і культура. 2003. № 1. С. 136–141.
- Нагачевська З. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина ХІХ ст. – 1939 р.): Монографія. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2007. 764 с.
- Потапюк Л. Жіночий рух та освіта на Західній Україні: історико-педагогічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Potapyuk.php>
- Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. 280 с.

Тема 6. Освітні традиції галицької інтелігенції. (2 год.)

1. Виховання молоді у родинях інтелігенції.
2. Музична освіта. Гувернерство.
3. Правила етикету.

Методичні вказівки: Аналізуючи дану проблему, варто взяти до уваги, що у родинях галицької інтелігенції значну увагу приділяли релігійному вихованню молоді. У вихованні дівчат основний наголос робився на засвоєнні норм етикету, вмінню поводитися у товаристві. Інколи для них наймали гувернанток, які навчали німецької чи французької мов, давали основи музичної освіти. Чималу увагу також відводили виконанню ручних робіт: шиттю, гаптуванню, вишиванню тощо. Натомість самотійна праця, наприклад, педагогічна, часто кваліфікувалася як щось меншовартісне чи як доказ убогості родичів дівчини. Ще більший осуд могла викликати реміснича чи торгівельно-економічна діяльність жінки.

Питання для самоконтролю:

1. Яких правил етикету повинні були дотримуватися представники інтелігенції під час балів та інших урочистостей?
2. Які музичні інструменти були популярними у середовищі інтелігенції?

Література:

Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884–1939. К.: Либідь, 1995. – 424 с.

Дрогобицька О. «Kinder, küche, kirche»: зачароване коло галицьких жінок // Повсякденне життя галичан у ХІХ - на

початку ХХ століття / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. С. 104 – 126.

Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священицьких родин. Чернівці: Прут, 1994. 198 с.

Кащак І. Виховання українського греко-католицького священика (1882 – 1946) / Пер. з англ. О.Шпунт. Львів: Свічадо, 2007. 232 с.

Кобринська Н. Автобіографія // Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989. С. 315–322.

Книш І. Смолоскип у темряві: Наталія Кобринська й український жіночий рух. Вінніпег, 1957. 302 с.

Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – 446 с.

Лицур Н. Культурно-релігійне виховання молоді в сім'ях української міської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2011. Вип.3. С. 126–130.

Лицур Н. Основи етикету в міських інтелігентних родин Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.) // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Історія. 2012. Вип. 21. С. 175–181

Потапюк Л. Жіночий рух та освіта на Західній Україні: історико-педагогічний аспект [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Potapyuk.php>

Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. – 280 с.

Шухевич С. Моє життя: Спогади. Лондон: Видання Української видавничої спілки, 1991. 619 с

Тема 7. Громадський побут інтелігенції в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.) (2 год.)

1. Громадські обов'язки і повноваження представників інтелігенції (вчителів, священників, адвокатів і лікарів).
2. Участь інтелігенції в громадських організаціях краю:
 - а) роль в організації «Просвіт»;
 - б) участь в антиалкогольному русі;
 - в) внесок місцевої еліти у процес створення молодіжних товариств.
3. Особливості взаємовідносин із населенням. Причини і наслідки конфліктів.

Методичні вказівки: При підготовці до семінарського заняття, студентам слід врахувати, що у вказаний період інтелігенція відігравала провідну роль в культурно-освітньому, соціально-економічному та суспільно-політичному розвитку провінції. Ведучи боротьбу за піднесення рівня життя галицького села, інтелігенція використовувала різні форми громадської роботи: від проведення звичайних бесід, лекцій чи реферативних виступів до організації цілих товариств.

Цікавою є проблема взаємовідносин представників інтелігенції і селян. Наприклад, якщо вести мову про духовенство, то можна виділити три типи конфліктів, а саме: конфлікти, спровоковані матеріальними питаннями, спробами змінити місцеві традиції та суспільно-політичними розходженнями між парохом і селянами. Стосовно вчительства, то воно, на відміну від духовенства, меншою мірою вступало у конфлікт із громадою на економічному ґрунті. Непорозуміння з окремими представниками громади найчастіше були зумовлені

існуванням системи стягнення штрафів за невідвідування дітьми школи.

Питання для самоконтролю:

1. Статут якого молодіжного товариства забороняв участь у ньому священиків?
2. Які засоби використовувала інтелігенція в антиалкогольному русі?
3. Яку роль відіграли священики у процесі організації «Просвіт»?

Література:

Вітвіцький О. Участь греко-католицького духовенства в роботі українських громадських організацій Східної Галичини на поч. ХХ ст. // *Визвольний шлях*. 2002. Кн. 12 (657). С. 55–62.

Вушко І. Функціонування читалень «Просвіти» та розвиток читацьких практик серед українського селянства на зламі ХІХ–ХХ століть // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 9. Львів: 2001. – С. 404–410.

Гелей С. Для загального добра: Вплив Української Греко-католицької Церкви на становлення та розвиток кооперативного руху в Галичині // *Дзвін*. 2003. № 4. С. 117–125.

Дрогобицька О. Внесок галицьких священичих родин у процес збереження традиційно-побутової культури (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 63. Т.1. С. 24 – 29. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/63_2023/part_1/4.pdf

Дрогобицька О. «Добрий священик»: образ ідеального пароха у баченні галицького селянина кінця ХІХ – 30-х

років ХХ ст. // Греко-католицьке духовенство у суспільно-політичному та національно-культурному житті українців. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Історичні постаті Греко-Католицької Церкви та їх роль у культурно-просвітницькому й національному відродженні» (м. Коломия, 18 жовтня 2013 р.). Коломия: Вік, 2013. С. 59 – 63.

Дрогобицька О. Роль галицької сільської інтелігенції в розбудові місцевої системи охорони здоров'я (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua:8080/handle/123456789/8909>

Дрогомирецька Л. Греко-католицьке духовенство Галичини в українському кооперативному русі (1920–1939 рр.) // Вісник Прикарпатського університету: Історія. Івано-Франківськ: Плай, 2003. Вип. VII. С. 77–89.

Колб Н. Греко-католицьке парафіяльне духовенство у читальняному русі в Галичині (кінець ХІХ ст.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2010. Вип. 19. С. 329–335.

Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.

Пилипів І. Культурно-просвітницький рух у Західній Україні у 20–30-х рр. ХХ ст. та місце в ньому УГКЦ (на матеріалах Станіславської єпархії УГКЦ) // Християнство в Україні на межі третього тисячоліття. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 236–246.

Савчук Б. Українські громадські організації в суспільному житті Галичини (остання третина ХІХ ст. – кінець 30-х років ХХ ст.) Чернівці, 1999.

Савчук Б. Корчма: алкогольна політика і рух тверезості в Західній Україні у ХІХ – 30-х роках ХХ ст. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 248 с.

Тема 8. Особливості матеріальної культури. Еволюція костюму інтелігенції (2 год.)

1. Стил ь «модерн» в одязі галицької інтелігенції.
2. Елементи традиційної ноші в костюмі інтелігента.
3. Одяг інтелігенції у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.
4. Ритуальне та повсякденне вбрання духовенства.

Методичні вказівки: Розглядаючи дану проблему, варто взяти до уваги, що у вказаний період костюм інтелігенції розвивався у руслі європейських модних тенденцій. Процес проникнення елементів міської культури в її середовище розпочався ще у першій половині ХІХ ст. і значно посилювався з початком ХХ ст., а особливо після Першої світової війни. Особливо динамічних змін зазнавав жіночий одяг, який протягом кількох десятиліть еволюціонував від складних і об'ємних форм до більш практичних і утилітарних, а також збагатився за рахунок розширення свого асортименту.

Незважаючи на активне впровадження у стрій новинок західної моди, представники освіченої верстви повністю не відкидали традиційну ношу, час від часу використовуючи народні мотиви. Жінки, як правило, оздоблювали свій одяг вишивкою, у якості нагрудних прикрас носили гердани. Чоловіки здебільшого обмежувалися сорочкою-вишиванкою.

Своєю специфікою виділявся одяг різних професійних груп інтелігенції. На відміну від представників світської інтелігенції, повсякденна ноша греко-католицького кліру підлягала регламентації з боку церковної влади, тому відповідно залишалася досить консервативною. Об'єктивно ще більш стабільним був комплект ритуального вбрання духовенства.

Крім рекомендованої літератури, варто скористатися фотодокументами (переглянути фотографії видатних представників галицької інтелігенції). У цьому плані найбільш репрезентативними будуть фото І.Франка, В.Стефаника, Н.Кобринської та інших. З окремими фотографіями, а також деталями одягу інтелігенції можна ознайомитися, відвідавши Івано-Франківський краєзнавчий музей.

Терміни і поняття: сурдут, стиль «модерн», реверенда, обойчик, гердан, «цвікер», «фатермердер».

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості жіночої моди 20-х – 30-х рр. ХХ ст.?
2. Що входило до ритуального вбрання духовенства?

Література:

Баран О. (Дрогобицька О.) Елементи міської культури в одязі української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ ст. – 1939 р.) // Етнокультурні процеси в українському урбанізованому середовищі ХХ століття: Зб. наук.-теорет. статей: Присвячено 150-річчю від дня народження Івана Франка. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. С. 94–100.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Кісіль М. Художньо-конструктивні особливості жіночого одягу кінця ХІХ - початку ХХ сторіччя в західноєвропейській моді // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2008. № 4. С. 49-52. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2008_4_8

Тема 9-10. Персоналістика:
Видатні представники галицької інтелігенції
(4 год.)

1. Іван Франко (1856 – 1916) як видатний поет, прозаїк, етнограф і видавець.
2. Життєвий шлях і громадська діяльність Василя Стефаника (1871 – 1936).
3. Уляна Кравченко (1861 – 1947) – перша жінка поетеса у Галичині.
4. Константина Малицька (1872 – 1947): громадська діячка, педагог і письменниця.
5. Андрій Чайковський (1857 – 1935): життєвий шлях і творча спадщина.

Методичні вказівки: Найчастіше представники української інтелігенції поєднували літературну творчість та працю за фахом. Наприклад, вчителями працювали письменники Петро Карманський (Золочівська гімназія та філія ЛАГ), Осип Маковей (викладав в учительській семінарії у Львові, був директором семінарії в Заліщиках), Антін Лотоцький та Микола Венгжин (обидва в Рогатинській гімназії), Богдан Лепкий (Бережанська гімназія, згодом Ягеллонський університет в Кракові), Володимир Коцовський (директор учительської семінарії в Сокалі), Антін Крушельницький (гімназії в Коломиї, Станіславові та Бережанах), Сильвестр Яричевський (Перемишльська, Коломийська та Кіцманська гімназії), Юрій Рудницький (гімназії у Львові), Іван Федорак (Іван Садовий), Володимир Хронович, письменниці Уляна Кравченко (справжнє прізвище Юлія Шнайдер), Кліментина Попович-Боярська, Марійка Підгірянка, Євгенія Бохенська.

Чимало поетів і прозаїків було у середовищі греко-католицького духовенства, серед них: о.Т.Бордуляк, о.Ю.Кміт, о.В.Попадюк, о.М.Дерлиця та інші.

Слід також зауважити, що наприкінці ХІХ – у 30-х рр. ХХ ст. літературна творчість тісно була пов'язаною з журналістикою. Переважна більшість українських письменників того часу дописували до різних періодичних видань, а журналісти часто пробували свої сили на літературному полі.

Питання для самоконтролю:

1. У яких творах І.Франко описував інтелігенцію?
2. Назвіть відомих галицьких журналістів.
3. Як називалася перша збірка віршів Уляни Кравченко?
4. Хто із запропонованих постатей (Уляна Кравченко, Мілена Рудницька чи Константина Малицька) є автором слів пісні «Чоч, чом, чом, земле моя»?

Література:

Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.1. 514 с.

Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.3. 576 с.

Волянський О. Мої спомини про Івана Франка // Арсенич П. Криворівня. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2000. С. 69–84.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

- Качкан В., Качкан О. Пастори Слова: Українські письменники, вчені, громадські діячі – зі священницьких родин. К., 2011. 360 с.
- Качкан В. Постаті: Студії. Есеї. Сильвети. Рефлексії: у 2-х т. / В.Качкан. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. Т.2. 736 с.
- Кравченко У. Із записок учительки // Кравченко У. Записки учительки. Львів: Апріорі, 2010. С. 82–109.
- Кравченко У. Спогади учительки // Кравченко У. Записки учительки. Львів: Апріорі, 2010. С. 21–81.
- Кравченко У. Щирий друг і вчитель // Пам'яті друга: Вірші в прозі, статті, спогади, листи / Упоряд. і авт. вступ. ст. та прим. Г.І.Огриза. Львів: Каменяр, 1996. С. 74–85.
- Малицька К. Твори. Чернівці: Букрек, 2011. 520 с.
- Наша Уляна Кравченко: спогади сучасників / Упоряд. О.Коцюба. Львів: Логос, 1997. 79 с.
- Франко І. Учитель // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К.: Наукова думка, 1979. Т. 24. С. 65–122.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кіль- кість годин
1	Родини греко-католицького духовенства як джерела формування інтелігенції	4
2	Система освіти в Галичині і Наддніпрянщині (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	2
3	Гімназії як осередки становлення інтелігенції	2
4	Науково-технічна інтелігенція	4
5	Повсякденний побут і матеріальне становище учня гімназії (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	4
6	Повсякденний побут і матеріальне становище студента Духовної семінарії (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	4
7	Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX – першої третини XX ст.	12
8	Народознавча діяльність інтелігенції	6
9	Особливості відзначення календарних свят у родинах інтелігенції	4
10	Участь інтелігенції у кооперативному русі	4
11	Господарство інтелігенції у Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	6
12	Персоналістика: видатні представники інтелігенції	8
	Разом	60

Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами.

Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється у вигляді тестового контролю. За самостійну роботу студент може отримати максимум 10 балів.

Кожний студент також готує індивідуальне завдання (ІНДЗ, проект).

Питання для самостійного опрацювання

1. Відомі священичі родини (Барвінські, Петрушевичі, Бурачинські, Дольницькі, Шухевичі, Левицькі та ін.).
2. Родина Озаркевичів у громадському житті населення Галичини.
3. Роль родини Лепких у культурно-освітньому і суспільно-політичному русі в Галичині.
4. Особливості системи початкової освіти у Галичині.
5. Реальні школи та учительські семінарії.
6. Система приватної освіти.
7. Господарські школи та курси.
8. Вища освіта у Галичині.
9. Особливості системи освіти у гімназіях Галичини.
10. Видатні випускники Дрогобицької гімназії.
11. Основні віхи діяльності Станіславівської української державної гімназії.
12. Гімназія Сестер Василіянок у Львові.
13. Львівська академічна гімназія (ЛАГ) та її роль у формуванні галицької інтелігенції.
14. Представники науково-технічної інтелігенції.

15. Режим дня, умови навчання та дозвілля галицького гімназиста.
16. Режим дня, умови навчання та дозвілля студента Духовної семінарії.
17. Ідейні концепції українського жіночого руху (XIX – перша третина XX ст.).
18. Права та обов'язки жінки-селянки та жінки-інтелігентки: порівняльний аспект.
19. Юридичний статус жінок у контексті правової культури міжвоєнного періоду.
20. Ідейні концепції українського жіночого руху (XIX – перша третина XX ст.).
21. Права та обов'язки жінки-селянки та жінки-інтелігентки: порівняльний аспект.
22. Юридичний статус жінок у контексті правової культури міжвоєнного періоду.
23. Співпраця галицької інтелігенції із закордонними вченими.
24. Весняно-літні календарні обряди у родинах інтелігенції.
25. Цикл осінніх та зимових свят у родинах інтелігенції.
26. Роль інтелігенції у заснуванні мережі кооперативів у Галичині.
27. Відомі представники кооперативного руху. Іванна Блажкевич як популяризатор ідей кооперації серед галицького жіноцтва.
28. Ідеї кооперації у художній літературі.
29. Роль інтелігенції у раціоналізації селянських господарств.
30. Участь інтелігенції в організації господарських шкіл та курсів.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання виконується у формі мультимедійного проекту.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПРОЕКТУ

1. Культурно-освітня діяльність духовенства в Галичині в XIX – 30-х рр. XX ст.
2. Культурно-освітня діяльність вчительства в Галичині в XIX – 30-х рр. XX ст.
3. Особливості феміністичного руху в Галичині.
4. Участь галицької інтелігенції в громадських організаціях краю (друга половина XIX – 30-х рр. XX ст.
5. Адвокати у Східній Галичині: чисельність, динаміка розміщення і матеріальне становище.
6. Розвиток журналістики у Східній Галичині наприкінці XIX – 30-рр. XX ст.
7. Жінки у житті і творчості Василя Стефаника.
8. Життєвий шлях і творча спадщина Є.Бохенської.
9. Життєвий шлях і творча спадщина Івана Федорака (Садового).
10. о. Т. Бордуляк – священик, письменник і громадський діяч.
11. о. Ю. Кміт – священик, письменник і громадський діяч.
12. Життєвий і творчий шлях Соломії Крушельницької.
13. Життєвий шлях і творча спадщина Марійки Підгірянки.
14. Софія Морачевська – перша жінка-лікар у Галичині.
15. Софія Парфанович – життєвий шлях і медична кар'єра.
16. «Автобіографія» Мілени Рудницької як джерело до вивчення побуту галицької інтелігенції кінця XIX – 30-х рр. XX ст.

Вага балу за індивідуальний проект у підсумку – 10.

Проект також можна виконати у вигляді підбірки архівних, усних джерел до обраної теми.

ОЦІЮВАННЯ ЗНАНЬ

Поточний контроль знань

У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.

Оцінювання знань та науково-пошукової роботи здобувачів на семінарських заняттях проводиться за 100 бальною шкалою.

«90-100» балів – знання відмінні.

Студент глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з історії інтелігенції, використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси. Відмінно оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних дослідників, знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. На високому рівні вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації. Вміє здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

«70-89» балів – знання здобувача добрі.

Студент володіє теоретичними знаннями з курсу, використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси. Добре оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних дослідників; знає методологію

наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. Вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу. Вміє здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

У деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.

«50-69» балів – знання студента задовільні.

Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, є суттєві помилки. Погано оперує основними термінами і поняттями; не достатньо знає методологію дисципліни. Не достатньо аналізує, співставляє та узагальнює матеріал з історії інтелігенції. Не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки. Не завжди вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації.

«1-49» балів – знання студента незадовільні.

У відповіді є суттєві помилки. На належному рівні не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал з історії інтелігенції Галичини. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не вміє здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з даної дисципліни.

Контрольна робота виконується в системі дистанційного навчання на семінарському занятті № 8. Також передбачені проміжні тестові опитування за темами семінарських занять.

СЕМЕСТРОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі заліку. **Підсумковий бал** складається з суми:

балу за тестування по лекціях (максимум 10)

балу за семінарські заняття (максимально 20)

балу за самотійну роботу (максимально 10)

балу за індивідуальну роботу (максимально 10)

балу за залікову контрольну роботу (максимально 50)

В сукупності становить максимально 100 балів.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО КУРСУ

1. Предмет і завдання курсу. Галицька інтелігенція як національний феномен.
2. Джерела і шляхи формування інтелігенції у Галичині.
3. Родини греко-католицького духовенства як джерела формування інтелігенції.
4. Система освіти у гімназіях Галичини (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
5. Система освіти у реальних школах (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
6. Вплив середніх шкіл на формування національної інтелігенції.
7. Роль вищих навчальних закладів Галичини у процесі становлення української інтелігенції.
8. Галузево-професійна характеристика української інтелігенції.
9. Юристи в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
10. Працівники медичної галузі в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
11. Творча інтелігенція в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
12. Науково-технічна інтелігенція в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
13. Педагогічні кадри в Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
14. Греко-католицьке духовенство Галичини як окрема соціальна верства (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
15. Основні джерела прибутків представників галицького духовенства.
16. Особливості матеріального становища педагогів в Галичині.
17. Матеріальне становище викладачів середніх та вищих шкіл.
18. Повсякденний побут і матеріальне становище учня

- гімназії (XIX – 30ті рр. XX ст.).
19. Повсякденний побут і матеріальне становище студента Духовної семінарії (XIX – 30ті рр. XX ст.).
 20. Особливості феміністичного руху в Галичині.
 21. Права та обов'язки жінки-селянки та жінки-інтелігентки: порівняльний аспект.
 22. Роль творів О.Кобилянської «Царівна» та «Людина» у становленні феміністичного руху в Галичині.
 23. Народознавча діяльність галицької інтелігенції.
 24. Особливості вибору професії серед вихідців із інтелігентних кіл.
 25. Освіта дівчат наприкінці XIX – 30-х рр. XX ст.
 26. Особливості виховання у родинах галицької інтелігенції.
 27. Режим дня галицької інтелігенції.
 28. Способи проведення дозвілля галицької інтелігенції.
 29. Сім'я інтелігенції: кількісні і якісні характеристики.
 30. Специфіка взаємин всередині родини (патріархальний та егалітарний тип авторитету).
 31. Родинні свята та обряди.
 32. Особливості відзначення календарних свят у родинах галицької інтелігенції.
 33. Участь інтелігенції в громадських організаціях краю.
 34. Особливості харчування галицької інтелігенції.
 35. Житло і комплекс господарських забудов.
 36. Стиль «модерн» в одязі інтелігенції Галичини.
 37. Одяг інтелігенції у 20-х – 30-х рр. XX ст.
 38. Господарство сільської інтелігенції у Галичині.
 39. Іван Франко (1856 – 1916) як видатний поет, прозаїк, етнограф і видавець.
 40. Життєвий шлях і громадська діяльність Василя Стефаника (1871 – 1936).
 41. Уляна Кравченко (1861 – 1947) – перша жінка поетеса у Галичині.
 42. Творча еліта (С.Крушельницька, М.Голинський,

- О.Мишуга, М.Менцінський та інші).
43. Відомі композитори та музиканти (О.Вітошинський, О.Нижанківський, В.Барнич, Д.Січинський та інші).
 44. Провідні спеціалісти у медицині (М.Панчишин, С.Окуневська-Морачевська, С. Парфанович).
 45. Відомі представники науково-технічної інтелігенції – інженери та архітектори.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота має бути виконана на 8 семінарському занятті. У якості індивідуального завдання здобувач замість мультимедійного проекту, може підготувати до друку тези конференції, присвячені представникам інтелігенції. Тези чи стаття мають відповідати усім вимогам, містити наукову новизну та належно оформлений бібліографічний апарат.

Вимоги до оформлення мультимедійного проекту

Мультимедійні проекти (презентації) виконуються у програмі для підготовки презентацій Power Point. Об'єм такого проекту повинен складати не менше ніж 10 слайдів. Структура проекту має відповідати структурі реферату. На одній сторінці (слайді) розміщуються 1–2 зображення, підписи або текст. Зображення мають складати не менше 2/3 об'єму проекту (презентації).

Проект також можна виконати у вигляді підбірки архівних, усних джерел до обраної теми.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі» та Кодексу честі університету <https://cnu.edu.ua//polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну

оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою успішного складання заліку з курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу запізнень на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних проектів.

Пропущене заняття здобувач може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.).

Рекомендована література

Базова література

1. Благий В. Шкільництво в Галичині на початку ХХ ст.: історико-соціологічний аспект. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1999. 76 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ-ХХ століття. К., 2019. 656 с.
3. Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ, 2014. 540 с.
4. Дрогобицька О. «Kinder, küche, kirche»: зачароване коло галицьких жінок // Повсякденне життя галичан у ХІХ - на початку ХХ століття / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. С. 104 – 126.
5. Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919–1939 роки). Івано-Франківськ: Плай, 1999. 136 с.
6. ЗУНР (1918 – 1923 рр.): Ілюстрована історія. Львів: Манускрипт, 2008.
7. Колб Н. З Богом за церкву і вітчизну: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття. Львів, 2015. 322 с.
8. Коляда І. А. Українська інтелігенція в Росії: суспільно-політична та соціально-культурна діяльність (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 400 с.
9. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.
10. Маланчук-Рибак О. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-

історичний контекст: Монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 500 с.

11. Нагачевська З. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина ХІХ ст. – 1939 р.): Монографія. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2007. 764 с.
12. Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с.
http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligentcia.pdf
13. Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття: монографія. Івано-Франківськ, 2013. 932 с.
14. Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. 280 с.
15. Church, spirituality, nation: the ukrainian greek-catholic church in the social life of Ukraine : collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marchuk, N. M Kontsur-Karabinovych etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. 224 p.
https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/30833/1/SENSE_Church%2C%20Spirituality%2C%20Nation.pdf
16. Kamińska-Kwak J. Inteligencja województwa lwowskiego w okresie międzywojennym. Rzeszów: Wydawnictwo uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005. 456 s.

Додаткова література

1. Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В. Седяра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.1. 514 с.

2. Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В. Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.3. 576 с.
3. Антонович О. Спогади. К.: Вашингтон: АО “АВГУСТ”, 1999. 392 с.
4. Арсенич П. Родина Заклинських. Івано-Франківськ, 1995. 56 с.
5. Арсенич П. Родина Озаркевичів. Коломия: Вік, 1998. 64 с.
6. Арсенич П. Родина Шухевичів. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство “Вік”, 1995. 120 с.
7. Арсенич П. Священничий рід Бурачинських. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. 192 с.
8. Арсенич П., Федорів Т. Родина Бандерів. Івано-Франківськ, 1998. 104 с.
9. Баб’як П. Клементина Попович у спогадах сучасників // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Львів, 2000. Вип. 7/8. С. 3–22.
10. Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А. Шацька, О. Федорук; ред. Л. Винар, І. Гирич. К.: Смолоскип, 2004. 528 с.
11. Батьківське світло (сімейні спогади) / К. Глухівська, Г. Глухівська, О. Палій, Л. Кузишин. К.: Вид.-во імені Олени Теліги, 2002. 224 с.
12. Боберський І. Щоденник, 1918 – 1919 рр. / Упоряд. Ю.А.Мицик. К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2003. 260 с.
13. Василь Стефаник у критиці і спогадах: статті, висловлювання, мемуари. К.: Дніпро, 1970. 484 с.
14. Вітвіцький О. Участь греко-католицького духовенства в роботі українських громадських організацій Східної Галичини на поч. ХХ ст. // Визвольний шлях. 2002. Кн. 12 (657). С. 55–62.
15. Войнаровський Т. Спогади з мого життя // Історичні постаті Галичини ХІХ – ХХ ст. Нью-Йорк – Париж –

- Сідней — Торонто, 1961. С. 11–75.
<https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3542/file.pdf>
16. Волянський О. Мої спомини про Івана Франка // Арсенич П. Криворівня. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2000. С. 69–84.
 17. Ганушевська-Малкош М. України і віри не зрадили / М.Ганушевська-Малкош. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 80 с.
 18. Гарат Р., Коцур А., Коцур В. Діяльність товариства “Просвіта” в Галичині (1868–1921 рр.). Переяслав-Хмельницький: Книги–ХХІ, 2005. 168 с.
 19. Гелей С. Для загального добра: Вплив Української Греко-католицької Церкви на становлення та розвиток кооперативного руху в Галичині // Дзвін. 2003. № 4. С. 117–125.
 20. Голинський М. Спогади / Упорядники: Г.Тихобаєва, І.Криворучка, Д.Білавич. Львів: Апрорі, 2006. 616 с.
 21. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. К.: Генеза, 2000. 360 с.
 22. Грицак Я. Руслан, Богдан і Мирон: три приклади конструювання ідентичності серед галицьких русино-українців // Україна модерна. 2003. Ч. 8. С. 25–50.
 23. Дрогобицька О. Весілля у родинах галицької сільської інтелігенції наприкінці ХІХ – 30-х років ХХ ст.: соціальний аспект // Весільна обрядовість у часі і просторі. Одеса, 2010. С. 89-97.
 24. Дрогобицька О. Внесок духовенства в етнографічне дослідження Бойківщини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2023. Том 34 (73) №2. С. 205 – 210.
https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/30.pdf

25. Дрогобицька О. Внесок галицьких священичих родин у процес збереження традиційно-побутової культури (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 63. Т.1. С. 24 – 29. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/63_2023/part_1/4.pdf
26. Дрогобицька О. Вшанування пам'яті героїв національно-визвольних змагань під час Зелених свят у Галичині (20-ті–30-ті рр. XX ст.). <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/istgal/article/view/2762>
27. Дрогобицька О. Громадська діяльність греко-католицького сільського духовенства на Покутті (кінець XIX–30-ті рр. XX ст.). <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/209>
28. Дрогобицька О. День матері у святково-обрядовій культурі українського населення Галичини (1929-1939). Народна творчість та етнологія. <https://nte.etnolog.org.ua/zmist/2012/N1/25.pdf>
29. Дрогобицька О. Мемуарна спадщина Іванни Блажкевич (1886–1977) як джерело до вивчення її громадської діяльності в роки Першої світової війни. <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/239>.
30. Дрогобицька О. Побут бойків у народознавчій спадщині о. Ю. Кміта (1872–1946) <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/14305/1.pdf>
31. Дрогобицька О. Побут української сільської інтелігенції Галичини: історіографія проблеми <http://phh.dspu.edu.ua/article/view/172178>
32. Дрогомирецька Л. Греко-католицьке духовенство Галичини в українському кооперативному русі (1920–1939 рр.) // Вісник Прикарпатського університету: Історія. Івано-Франківськ: Плай, 2003. Вип. VII. С. 77–89.

33. Дучимінська О. Весняні дні // Дучимінська О. Сумний Христос. Львів: Каменяр, 1992. С. 152–218.
34. Заярнюк А. Надання “презенти” на парафію у другій половині ХІХ століття: соціальні та дискурсивні практики // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 9: Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. Львів, 2001. С. 448–464.
35. Заярнюк А. Соціальні аспекти статі в дискурсі греко-католицького духовенства Галичини другої половини ХІХ століття // Україна модерна. Львів, 2000. Ч. 4–5. С. 50–80.
36. Колб Н. Матеріальне становище греко-католицьких парохів у Галичині на початку ХХ століття (на прикладі Львівської архиєпархії) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 9: Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. Львів, 2001. С. 465–479.
37. Колб Н. Проблема патронату й конкуренції в житті греко-католицького духовенства Галичини початку ХХ ст. // Історія релігій в Україні: Праці ХІІ-ї міжнародної наукової конференції (Львів, 20–22 травня 2003 року). Кн. 1. Львів: Логос, 2003. С. 285–292.
38. Коляда І. Вчительська інтелігенція Наддніпрянської України: порівняльний аналіз матеріального та побутового становища (друга половина ХІХ – початок ХХ сторіччя) // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. : "Історія та географія". 2012. Вип. 43. С. 104-108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_ist_2012_43_2

39. Кравченко У. Записки учительки. Львів: Апріорі, 2010. С. 82–109.
40. Красівський О. Галичина у першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських стосунків. Львів: Вид-во ЛФУАДУ, 2000. 416 с.
41. Крип'якевич І. Спогади (Автобіографія) // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві / Відп.ред. Я. Ісаєвич, упорядник Ф.Стеблій. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. С. 77–140.
42. Крушельницька Л. Рубали ліс... (Спогади галичанки). Львів – Нью-Йорк: Видавництво М.П.Коць, 2001. 260 с.
43. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. 200 с.
44. Купчик Л. Третій удар: (Долі галицьких отців-деканів). Львів: Каменяр, 2001. 144 с.
45. Кузьмович-Головінська М. Зарваниця (листки споминів). Тернопіль: Джура, 2000. 224 с.
<https://diasporiana.org.ua/proza/18594-kuzmovich-golovinska-m-zarvanitsya/>
46. Кузьмович-Головінська М. Портрет. Автобіографія. Торонто: Добра книжка, 1978. 144 с.
47. Куницький Л. Спогади молодих літ та заслання. Львів, 2003. 255 с.
48. Лепкий Б. Казка мого життя. 2-ге вид., випр. і доп. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999. 299 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Lepkyi/Kazka_moioho_zhyttia_Krehulets/
49. Лицур Н. Культурно-релігійне виховання молоді в сім'ях української міської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2011. Вип.3. С. 126–130.

50. Лицур Н. Основи етикету в міських інтелігентних родинх Галичини (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.) // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Історія. 2012. Вип. 21. С. 175–181.
51. Малицька К. Твори. Чернівці: Букрек, 2011. 520 с.
52. Мілена Рудницька. Статті. Листи. Документи / Упоряд. М. Дядюк. Львів, 1998. 843 с.
53. Мисак Н. Галицькі адвокати наприкінці XIX – на початку XX століття: національна ідентифікація і професійна діяльність // Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наукових праць. Вип. 5. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2012. С. 26–37.
54. Мисак Н. Українська інтелігенція Галичини напередодні Першої світової війни: соціальне походження // Військово-науковий вісник. 2005. Вип. 7. С. 191–202.
55. Мисак Н. Українські лікарі в Галичині (кін. XIX – поч. XX ст.): соціально-професійна характеристика // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: Збірник наукових праць. 2008. Вип. 9. С. 180–193.
56. Мисак Н. Українські народні вчителі в Галичині на рубежі XIX–XX ст.: правове становище та національна дискримінація (за матеріалами періодичних видань) // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 7. С. 191–200.
57. Мисак Н. Формування української інтелігенції в Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. // Україна соборна: Зб. наук. статей. К., 2005. Вип. 2. Ч. II: Соціокультурні, етноконфесійні та демографічні проблеми формування української нації. С. 235–245.
58. Нагачевська З. Учителі – організатори і репрезентанти українського жіночого руху в Галичині (кінець XIX –

- перша третина XX ст.) // Етнос і культура. 2003. № 1. С. 136–141.
59. Нагірний В. З моїх споминів // Нагірні, Леви: історія родини. Статті, спогади, наукові розвідки, матеріали. Матеріали міжнародної конференції “Нагірні, Леви: історія родини”. К.: Скіфія, 2000. С. 55–110.
60. Надрага О. Серед львівських парків / Упоряд. К.Курилишин. Львів: ЛА “Піраміда”, 2004. 292 с.
61. Наша Уляна Кравченко: спогади сучасників / Упоряд. О. Коцюба. Львів: Логос, 1997. 79 с.
62. Нікітенко А. “Я розів’ю, я наведу її на розум!”: шлюбні ідеали та стратегії у середовищі народоловної інтелігенції Наддніпрянської України другої половини XIX ст. // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 48. С. 51-56.
http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/48/10.pdf
63. Нога О. Іван Левинський: художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч. Львів: Основа, 1993. 80 с.
64. Перевезій В. Греко-католицька церква в умовах українсько-польської конфронтації 20 – 30-х рр. XX ст. К., 1998. 48 с.
65. Пилипів І. Культурно-просвітницький рух у Західній Україні у 20–30-х рр. XX ст. та місце в ньому УГКЦ (на матеріалах Станіславської єпархії УГКЦ) // Християнство в Україні на межі третього тисячоліття. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 236–246.
66. Пономаренко С. Із життя та побуту сільських священиків середини XIX – початку XX століття // Українська родина: Родинний і громадський побут / Упоряд. Л. Орел. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2000. С. 246–250.

67. Родом зі Струсова. Розповіді про Цегельських / За ред. Л.Купчик. Львів – Бетлегем, 2002. 306 с.
68. Савчук Б. Корчма: алкогольна політика і рух тверезості в Західній Україні у ХІХ – 30-х роках ХХ ст. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 248 с.
69. Савчук Б. Адвокатська, економічна і громадсько-політична діяльність Степана Федака (1861–1937). Львів: Манускрипт-Львів, 2020. 304 с.
70. Стоколос Н. Трансформація греко-католицизму в Австро-Угорській імперії // Людина і світ. 2002. № 4. С. 21–29.
71. Турій О. Соціальний статус і матеріальне становище греко-католицького духовенства Галичини в середині ХІХ століття // Ковчег. 2000. Ч. 2. С. 115–148.
72. Українські кооператори. Історичні нариси. Книга І. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 1999. 456 с.
73. Українські кооператори. Історичні нариси. Книга ІІ. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2001. 338 с.
74. Федорак І. Мій шлях / Упоряд. Т.Виноградник. Снятин: Прут Принт, 2009. 328 с.
75. Франко І. Критичні письма о галицькій інтелігенції // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К.: Наукова думка, 1980. Т. 26. С. 74–93.
76. Химка І. Релігія й національність в Україні другої половини ХVІІІ–ХХ століть // Ковчег. 2003. Ч. 4. С. 55–66.
77. Шах С. Львів – місто моєї молодости. Мюнхен, 1956. Ч. 3. “Цісарсько-Королівська Академічна Гімназія”. 362 с.
78. Шамара С. Наддніпрянський сільський учитель другої половини ХІХ - початку ХХ ст.: соціально-психологічний та етнокультурний портрет // Інтелігенція і влада. Серія: Історія. 2007. Вип.9. С. 93-100.
79. Drohobyska O. Anti-Alcohol Movement among Ukrainian

- peasants of Halychyna (at the end of the 19th century – 30's of the 20th century). *Сторінки історії: Збірник наукових праць*. 2024. Вип. 59. С. 162-173. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.59.2024.318874>
80. Himka J.-P. Galician Villagers and the Ukrainian National Movement in the Nineteenth Century. Edmonton: CIUS, 1988. 343 p.

Художні твори

81. Кобринська Н. Дух часу // Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. Львів: Каменяр, 1990. С. 18–33.
82. Кравченко У. Голос серця // Кравченко І. Вибрані твори. К., 1958. С. 409–421.
83. Кравченко У. Хризантеми: Повість. Чикаго: Видавництво Миколи Денисюка, 1961. 413 с.
84. Лукіянович Д. Франко і Беркут // Лукіянович Д. Вибрані твори. К.: Дніпро, 1973. С. 114–232.
85. Малицька К. Задля науки // Малицька К. Твори / Упор., прим. та наук. редакція О.М.Івасюк, В.Є.Бузинської. Чернівці: Букрек, 2011. С. 207–215.
86. Мартович Л. Забобон // Мартович Л. Твори. К.: Дніпро, 1976. С. 175–417.
87. Підгірянка М. Мати-страдниця. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство “Вік”, 1996. Кн.2. 128 с.
88. Попович К. Фіаско панни Марцельки // Попович К. Твори. Львів: Каменяр, 1990. С. 74–94.
89. Садовий І. Безіменні плугатарі // Садовий І. Безіменні плугатарі: Повісті, п'єси. К.: Веселка, 2003. С. 224–336.
90. Садовий І. Весняний гамір // Садовий І. Безіменні плугатарі: Повісті, п'єси. К.: Веселка. Вид.-во імені Олени Теліги, 2003. С. 12–222.
91. Франко І. Учитель // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К.: Наукова думка, 1979. Т. 24. С. 65–122.

Візуальні джерела

Фільми про видатних представників галицької інтелігенції із циклу «Гра долі» («Та, що поруч» – історія першого приїзду до Києва і одруження Івана Франка; «Solo – mea», Част. 1, 2008 р. – історія становлення і шліфування таланту Соломії Крушельницької; «Solo – mea», Част.2, 2008 р. Історія драматичного завершення життя великої актриси Соломії Крушельницької.

(https://www.youtube.com/watch?v=53XZp_3AFoU&ab_channel=HRADOLI)

Документальний фільм про Івана Франка із серії «Великі українці».

(https://www.youtube.com/watch?v=H17x5oPpo54&ab_channel=RadianskaUkraina)

Документальний фільм про Василя Стефаника із циклу «Гра долі» (https://www.youtube.com/watch?v=40kFCy38-j8&ab_channel=HRADOLI)

Фільм «Два життя Соломії Крушельницької». Випущено: Студія «Контакт», 1997.

https://www.youtube.com/watch?v=S7vSGib7kR8&ab_channel=UkrainianOperaArtists20thCentury

Інформаційні ресурси

<http://history.org.ua/uk> – сайт Інституту історії НАН України, видання «УІЖ».

<http://www.nbu.gov.ua> – сайт Бібліотеки ім.В.Вернадського

<http://etnolog.org.ua/> – сайт Інституту мистецтвознавства, фольклористики і етнології ім. М.Рильського

<https://www.salomeamuseum.lviv.ua/> – сайт Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові

<http://dimfranka.lviv.ua/> – сайт історико-меморіального музею Івана Франка

<http://pidhirianka.ho.ua/sel.htm> – сайт по Марійці Підгірянці

<https://www.i-franko.name/uk/Folklore/1889/Pokucie.html> – сайт по І.Франку: життєвий і творчий шлях письменника

<https://diasporiana.org.ua/> - сайт з мемуарами представників галицької інтелігенції

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ КУРСУ

Ад'юнкт – службовець нижчого рангу в державних установах (намісництві, прокуратурі скарбу), в судівництві – заступник або помічник судді, який не мав права самостійного розгляду судових справ.

Ад'ютум – платня, що призначалась початкуючим державним службовцям, які працювали протягом випробувального терміну.

Авскультант – службовець нижчого рангу, зазвичай початківець, в австрійській судочинній системі.

“Академік” – слухач вищих навчальних закладів.

Золотий ринський (зол. рин.) – напівофіційна назва грошових одиниць в Австро-Угорщині. З 1857 р. на основі монетної конвенції підписаної Австрією з німецькими державами в імперії запроваджувалися гульдени (флорини), які поділялися на 100 крейцерів. Золотий ринський вживався як синонім гульдена. В 1892 р. Австро-Угорщина провела грошову реформу, в результаті якої в обіг вводилась крона (кор.). Співвідношення між старою і новою валютою було наступним: 1 гульден = 2 кронам, 1 крейцер = 2 геллерам. Гульден паралельно з кроною перебував в обігу до 1899 р.

Іматрикуляційна такса – спеціально фіксована плата за запис на навчання.

Інтелігенція – у широкому розумінні — люди розумової праці, що заняті у різних галузях культури, освіти, науки, охорони здоров'я, виробництва, і мають для цього відповідну освіту.

Право презенти – право, за яким дідич (інакше патрон чи колятор церкви) мав право призначати священика у власній парафії. Церква передавала частину своїх повноважень на користь тих осіб, які спричинилися до будівництва та утримання храмів і духовенства. Вони мали не лише окремі права, пов'язані із заміщенням парафій, але й певні обов'язки – оздоблення і ремонту церкви, утримання парафіяльних будинків, забезпечення священика тощо. Патронат був спадковим. Колятор міг бути позбавлений свого права, за умови, якщо він не виконував свої зобов'язання. Водночас, право презенти могла набути інша людина, яка перебирала на себе функції патрона: придбавши помістя, відбудувавши зруйновану церкву тощо.

Право прилюдності (або публічності) – право, яке надавалося приватному навчальному закладу і прирівнювало його до статусу державного. Документи про закінчення таких шкіл визнавались державою і давали змогу молоді продовжувати освіту у вищих навчальних закладах.

Препаранда – навчальний заклад для підготовки вчителів.

Реальна школа – середня школа з пріоритетом природничих наук; яка протиставлялась гімназії (класична освіта), давала практичні знання, які були необхідні для професійної діяльності. У Галичині реальні школи були виключно чоловічими.

Свідок моральності – документ про те, що певна людина веде моральний спосіб життя, не перебуває у позашлюбних зв'язках, постійно відвідує церковні богослужіння. Свідок обов'язково затверджувався парафіяльним священиком і представником цивільної влади.

Свідоцтво про бідність (“свідоцтво убожества”) – документ, що видавався церковними парафіями і підтверджував неплатоспроможність особи.

Сотрудник – помічник пароха.

Сурдуг – різновид довгого піджака (за характерний тип одягу інтелігенцію у Галичині називали “сурдутовцями”).

Нострифікація (з лат. *noster* – наш)– визнання диплома про закордонну вищу освіту нарівні з дипломом, виданим аналогічним вітчизняним вищим навчальним закладом.

Райфайзенка – сільський кредитний кооператив, названий іменем німецького громадського діяча і економіста Райфайзена Фрідріха Вільгельма (1818 – 1888).

Фемінізм – у широкому розумінні включає рухи та ідеології, спрямовані на визначення, створення і захист рівних політичних, економічних і соціальних прав жінок.

Для нотаток

Навчально-методичне видання

ДРОГОБИЦЬКА ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА

**Навчально-методичні рекомендації з курсу
«Культура і побут галицької інтелігенції
(XIX – 30-ті рр. XX ст.)»**

(для здобувачів ОР Бакалавр
спеціальності 032 «Історія та археологія»)

Електронне видання